

**Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша
құқықтық көмек пен құқықтық қатынастар туралы
конвенция**

(Минск қ. 22 қаңтар 1993 ж.)

(2026 жылғы 08 тамыздағы өзгерістермен)

Кишинев Конвенциясына қатысушы мемлекеттер арасында 1993 жылғы 22 қаңтардағы Минск конвенциясы және оған 1997 жылғы 28 наурыздағы хаттама қолданысын тоқтатады. Алайда, Минск Конвенциясы мен оған хаттама Кишинев Конвенциясына қатысушы мемлекет пен Кишинев Конвенциясы күшіне енген олардың қатысушысы болып табылатын мемлекет арасындағы қатынастарда қолданыла береді (Кишинев Конвенциясының 120-бабының 3 және 4-тармақтары).

Сондай-ақ қараңыз: Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы Экономикалық Сотының 2007 жылғы 21 ақпандағы № 01-1/2-06 шешімі, Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы Экономикалық Сотының 1996 жылғы 10 қыркүйектегі № С-1/13-96 шешімі

Конвенция 1994 жылы 19 мамырда күшіне енді

ҚР ЖС 1993 жылғы 31 наурыздағы № 2055-ХІІ қаулысымен ратификацияланды

Осы Конвенцияға хаттама төменде келтірілді

I Тарау Жалпы ережелер

I бөлім. Құқықтық қорғау

II бөлім. Құқықтық көмек

II Тарау Азаматтық және отбасылық істері бойынша құқықтық қатынас

I-Бөлім. Құзырет

II бөлім. Жеке мәртебе

III бөлім. Отбасы істері

IV бөлім. Мүліктік құқықтық қатынастар

V бөлім. Мұрагерлік

III Тарау Шешімдерді тану және орындау

IV Тарау Қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек және құқықтық қатынас

I бөлім. Ұстап беру

II бөлім. Қылмыстық қудалауды жүзеге асыру

III бөлім. Қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек және құқықтық қатынастар туралы арнайы ережелер

V Тарау Қорытынды ережелер

Бұдан әрі Уағдаласушы Тараптар деп аталатын Тәуелсіз Мемлекеттердің Достастығына мүше мемлекеттер, осы Конвенцияға қатысушылар,

Уағдаласушы Тараптардың азаматтары мен олардың аумағында тұратын адамдарға барлық Уағдаласушы Тараптарда жеке және мүліктік құқықтарға қатысты өз азаматтары сияқты құқықтық қорғау ұсынуды қамтамасыз етуге ұмтыла отырып,

әділет мекемелеріне азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек көрсету саласында ынтымақтастықты дамытуға зор мән бере отырып,

төмендегілер туралы уағдаласты:

I Тарау

Жалпы ережелер

I бөлім. Құқықтық қорғау

1-бап

Құқықтық көмекті ұсыну

1. Әрбір Уағдаласушы Тараптардың азаматтары, сондай-ақ оның аумағында тұратын адамдар барлық басқа Уағдаласушы Тараптардың аумақтарында өздерінің жеке және мүліктік құқықтарына қатысты осы Уағдаласушы Тараптың өз азаматтары сияқты құқықтық қорғауды пайдаланады.

1997 жылғы 28 наурыздағы хаттамамен осы Конвенцияның 1-бабының 2-тармағы "прокуратура" деген сөзден кейін үтір арқылы "ішкі істер органдары" деген сөздермен толықтырылды. Хаттама төменде келтірілген

2. Әрбір Уағдаласушы Тараптардың азаматтары, сондай-ақ оның аумағында тұратын басқа адамдар басқа Уағдаласушы Тараптардың соттарына, прокуратурасына және құзыретіне азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер жататын өзге де мекемелеріне (бұдан әрі - әділет мекемелері деп аталатын) еркін және кедергісіз жүгінуге құқылы, осы Уағдаласушы Тараптың азаматтары сияқты шарттарда оларда сөз сөйлеуге, өтініштер беруге, талаптар ұсынуға және өзге де іс жүргізу әрекеттерін жүзеге асыра алады.

3. Осы Конвенцияның ережелері Уағдаласушы Тараптардың заңнамасына сәйкес құрылған заңды тұлғаларға да қолданылады.

2-бап

Баждарды төлеуден және шығындарды өтеуден босату

1. Әрбір Уағдаласушы Тараптардың азаматтары мен оның аумағында тұратын басқа да адамдар өз азаматтары сияқты шарттарда, сот және нотариаттық баждар мен шығындарды төлеуден және өтеуден босатылады, сондай-ақ тегін заң көмегін пайдаланады.

2. Осы баптың 1-тармағында көзделген жеңілдіктер шешімнің орындалуын қоса, осы іс бойынша жүзеге асырылатын барлық іс жүргізу әрекеттеріне қолданылады.

3-бап

Отбасылық және мүліктік жағдай туралы құжатты беру

1. 2-бапта көзделген жеңілдіктер өтінішті қозғайтын адамның отбасылық және мүліктік жағдайы туралы құжат негізінде беріледі. Бұл құжатты аумағында өтініш иесінің тұратын немесе орналасқан жері бар Уағдаласушы Тараптың құзыретті мекемесі береді.

2. Егер өтініш иесінің Уағдаласушы Тарап аумағында тұратын жері немесе орналасқан жері болмаса, онда ол азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың тиісті дипломатиялық өкілдігі немесе консулдық мекемесі берген құжатты беру жеткілікті.

3. Жеңілдіктер беру туралы өтініш бойынша шешім шығаратын мекеме құжатты берген мекемеден қосымша деректерді немесе қажетті түсініктемелерді талап етуі мүмкін.

II бөлім. Құқықтық көмек

4-бап

Құқықтық көмек көрсету

1. Уағдаласушы Тараптардың әділет мекемесі осы Конвенцияның ережелеріне сәйкес азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек көрсетеді.

2. Әділет мекемелері осы баптың 1-тармағында көрсетілген істер бойынша басқа мекемелерге де құқықтық көмек көрсетеді.

1997 жылғы 28 наурыздағы хаттамамен осы Конвенцияның 5-бабы жаңа редакцияда жазылды

5-бап

Қатынастар тәртібі

1. Егер осы Конвенциямен қатынастың басқа тәртібі белгіленбесе, осы Конвенцияны орындау кезінде Уағдаласушы Тараптардың құзыретті әділет мекемелері бір-бірімен өздерінің орталық органдары арқылы қатынас жасайды.

Қараңыз: Бас прокурорлар арасындағы қылмыстық істер бойынша іс жүргізу және өзге де әрекеттерді орындау кезінде құзыретті мекемелердің қарым-қатынас тәртібі туралы келісім

1997 жылғы 28 наурыздағы хаттамамен осы Конвенцияның 6-бабы жаңа редакцияда жазылды; 2025 жылғы 26 маусымдағы хаттамаға сәйкес өзгерістер енгізілді (2026 жылғы 8 тамызда күшіне енді) (ескі редакцияны қараңыз)

6-бап

Құқықтық көмек көлемі

Уағдаласушы Тараптар сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың заңдарында көзделген іс жүргізу мен өзге де іс-әрекеттерін орындау, атап айтқанда: құжаттарды жасау және жіберу, тінту, айғақты заттарды алу, жіберу және беру, сараптамалар жүргізу, тараптардан, айыпкерлерден, куәлардан, сарапшылардан жауап алу, қылмыстық қудалау қозғау, қылмыс жасаған адамдарды іздеу және беру, азаматтық істер бойынша сот шешімдерін, кәмелетке толмаған балаларға алимент өндіріп алу туралы сот бұйрықтарын (сот бұйрығы туралы ұйғарымдарды) (бұдан әрі - сот бұйрықтары), азаматтық шағым бөлігінде үкімдерді, атқарушы жазбаларды, сондай-ақ құжаттарды тапсыру арқылы тану және орындау арқылы құқықтық көмек көрсетеді.

7-бап

Құқықтық көмек көрсету туралы тапсырманың мазмұны мен нысаны

1. Құқықтық көмек көрсету туралы тапсырмада:

- а) сұрау салынған мекеме атауы;
- б) сұрау салған мекеме атауы;
- в) құқықтық көмек сұратылған істің атауы;

1997 жылғы 28 наурыздағы хаттамамен осы Конвенцияның 7-бабы 1-тармағының "г" тармақшасына өзгерістер енгізілді

г) тараптардың, куәгерлердің, күдіктілердің, сотталушылардың, сотталғандардың немесе жәбірленушілердің есімдері мен тегі, олардың тұрғылықты жері мен тұрған жері, азаматтығы, кәсібі, сондай-ақ қылмыстық істер бойынша да туған жері мен күні, мүмкіндігінше ата-анасының тегі мен аты; заңды тұлғалар үшін олардың атауы және орналасқан жері;

д) "г" тармақшасында көрсетілген тұлғалар өкілдері бар болғанда, олардың тектері, аттары және мекен-жайлары;

е) оны орындау үшін қажетті тапсырманың мазмұны, сондай-ақ басқа да мәліметтер;

ж) қылмыстық істер бойынша да жасалған әрекеттің сипаттамасы мен жіктемесі және егер ол әрекет нәтижесінде келтірілген болса, залалдың мөлшері туралы деректер көрсетілуі тиіс.

2. Құжатты тапсыру туралы тапсырмада сондай-ақ алушының нақты мекен-жайы және тапсырылатын құжаттың атауы көрсетілуге тиіс.

3. Тапсырмаға қолы қойылуға және сұрау салған мекеменің мөрімен бекітілуге тиіс.

8-бап

Орындау тәртібі

1. Сұрау салынған мекеме құқықтық көмек көрсету туралы тапсырманы орындау кезінде өз елінің заңнамасын қолданады. Сұрау салған мекеме өтініші бойынша ол сұрау салған Уағдаласушы Тараптың іс жүргізу нормаларын, егер олар сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың заңдарына қайшы келмесе қолдана алады.

2. Егер сұрау салынған мекеменің тапсырманы орындауға құзыретті болмаса, онда ол оны құзыретті мекемесіне жібереді және ол туралы сұрау салған мекемеге хабарлайды.

3. Сұрау салған мекеменің өтініші бойынша сұрау салынған мекеме оған және мүдделі тараптарға сұрау салған Уағдаласушы Тараптың заңнамасына сәйкес тапсырманы орындау кезінде қатыса алу үшін тапсырманы орындау уақыты мен орны туралы уақтылы хабарлайды.

4. Егер тапсырмада көрсетілген адамның нақты мекен-жайы белгілі болмаса, сұрау салынған мекеме ол аумағында тұратын Уағдаласушы Тараптың заңнамасына сәйкес мекен-жайды анықтау үшін қажетті шараларды қолданады.

5. Сұрау салынған мекеме тапсырманы орындағаннан кейін құжаттарды сұрау салған мекемеге қайтарады, егер құқықтық көмек көрсетіле алмаған жағдайда, ол тапсырманы орындауға кедергі жағдайлар туралы хабарлап, құжаттарды сұрау салған мекемеге қайтарады.

9-бап

Куәларды, жәбірленушілерді, азаматтық талапкерлерді, азаматтық жауапкерлерді, олардың өкілдерін, сарапшыларды шақыру

1. Сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың әділет мекемесінің тапсырған, шақыру бойынша сұрау салған Уағдаласушы Тараптың мекемесіне келген куә, жәбірленуші, азаматтық талапкер, азаматтық жауапкер және олардың өкілдері, сондай-ақ сарапшы немесе басқа адам оның аумағында өзінің азаматтығына қарамастан, оның мемлекеттік шекарасынан өткенге дейін өзі жасаған әрекеті үшін қылмыстық немесе әкімшілік жауапкершілікке тартылуы, қамауға алынуы және жазаға тартылуы мүмкін емес. Осындай адамдар сондай-ақ талқылаудың мәні болып табылатын қылмыстық іске байланысты олардың куәлік жауаптарына немесе сарапшылар ретіндегі қорытындыларына байланысты жауапкершілікке тартылуы, қамауға алынуы немесе жазаға тартылуы мүмкін емес.

2. Осы баптың 1-тармағында аталған адамдар, егер олар сұрау салған Уағдаласушы Тараптың аумағынан кетпесе, осы тармақта көзделген кепілдіктен айырылады, дегенмен, бұл үшін одан жауап алатын әділет мекемесі оларға бұдан әрі олардың қатысуында қажеттілік жоқ екенін хабарлаған күннен бастап 15 тәулік өткенге дейін мүмкіндігі болады. Осы мерзімге осы адамдардың өз кінәсінен емес сұрау салған Уағдаласушы Тараптың аумағынан кете алмаған уақыты есептелмейді.

3. Сұрау салған Уағдаласушы Тарап куә, сарапшы, сондай-ақ жәбірленуші мен оның заңды өкіліне жол жүруімен және сұрау салған мемлекет аумағында болуымен байланысты шығыстарды және жұмыстан босатылған күндері үшін алынбаған жалақыны өтейді; сарапшы сараптама жүргізгені үшін сыйақы алуға құқылы. Шақыруда шақыртылған адам қандай төлемдер алуға құқылы екендігі көрсетілуі тиіс; олардың өтініші бойынша сұрау салған Уағдаласушы Тараптың әділет мекемесі тиісті шығыстарды жабуға аванс төлейді.

1997 жылғы 28 наурыздағы [хаттамамен](#) осы Конвенцияның 9-бабы 4-тармағына өзгерістер енгізілді

4. Бір Уағдаласушы Тараптың аумағында тұратын куәні немесе сарапшыны екінші Уағдаласушы Тараптың әділет мекемесіне шақыру келмеген жағдайда, мәжбүрлеу құралдарын қолдану қаупін қамтымауға тиіс.

10-бап

Құжаттарды тапсыру туралы тапсырма

1. Сұрау салынған әділет мекемесі құжаттарды тапсыруды, егер тапсырылатын құжаттар оның тілінде немесе орыс тілінде жазылса не осы тілдерге куәландырылған аудармамен жаракталса, оның мемлекетіндегі қолданыстағы тәртібіне сәйкес жүзеге асырады. Керісінше жағдайда, егер ол оларды өз еркімен қабылдауға келіссе, ол құжаттарды алушыға береді.

2. Егер құжаттар тапсырмада көрсетілген мекен-жай бойынша тапсырыла алмайтын болса, онда сұрау салынған әділет мекемесі өзінің бастамасы бойынша мекен-жайды

анықтау үшін қажетті шараларды қабылдайды. Егер сұрау салынған әділет мекемесі үшін мекен-жайды анықтау мүмкін болмаса, ол сұрау салған әділет мекемесін ол туралы хабардар етеді және оған тапсырылуға тиіс құжаттарды қайтарады.

11-бап

Құжаттарды тапсыруды растау

Құжаттарды тапсыру құжат тапсырылған адамның қолы қойылған растамамен және құжатты тапсырған мекеме қызметкерінің тапсырған күні және қолы және сұрау салынған мекеменің ресми мөрімен бекітілген тапсыру тәсілі, орны және уақыты көрсетілуге тиіс осы мекеме берген өзге де құжатпен куәландырылады.

12-бап

Дипломатиялық өкілдіктер мен консулдық мекемелердің өкілеттіктері

Уағдаласушы Тараптардың дипломатиялық өкілдіктері мен консулдық мекемелері соттық және соттық емес құжаттарды беруді немесе өкілдік жасалатын Уағдаласушы Тарапқа соттар үшін жауап алу жөніндегі соттық тапсырмаларды қолданыстағы халықаралық келісімдерге сәйкес немесе осындай келісімдер болмағанда, олар орналасқан аумақтағы Уағдаласушы Тараптың заңнамасына қайшы келмейтін кез келген өзге де тәртіппен орындауды жүзеге асыруға құқығы бар.

13-бап

Құжаттардың жарамдылығы

1. Бір Уағдаласушы Тараптың аумағында дайындалған немесе құзыретті мекеме немесе оған оның құзыреті шегінде және белгіленген нысан бойынша арнайы уәкілеттік берілген адам куәландырған және елтаңбалы мөрмен бекітілген құжаттар барлық Уағдаласушы Тараптардың аумақтарында қандай да бір арнайы куәландырусыз қабылданады.

2. Бір Уағдаласушы Тараптың аумағында ресми құжаттар ретінде қаралатын құжаттар басқа Уағдаласушы Тараптардың аумақтарында ресми құжаттардың дәлелді күші болып пайдаланылады.

1997 жылғы 28 наурыздағы [хаттамамен](#) осы Конвенцияның 14-бабы жаңа редакцияда жазылды

14-бап

Азаматтық жағдай туралы құжаттарды және басқа да құжаттарды жіберу

Уағдаласушы Тараптар бір-біріне сұрау салу бойынша азаматтық хал актілерін тіркеу туралы куәліктерді, білім, еңбек стажы туралы және сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың азаматтары мен оның аумағында тұратын адамдардың жеке немесе мүліктік құқықтарына қатысты басқа да құжаттарды аудармасыз және тегін жіберуге міндеттенеді.

Қараңыз: ЕурАзЭО-ға мүше мемлекеттердің азаматтық хал актілерін тіркеу саласында құқықтық қызмет көрсету бөлігінде халықаралық нормаларды қолдану жөніндегі [әдістемелік ұсынымдар](#)

15-бап

Құқықтық мәселелер туралы ақпарат

Уағдаласушы Тараптардың орталық әділет мекемелері бір-біріне өтініш бойынша өздерінің аумағында қолданыстағы және қолданыста болған ішкі заңнамасы мен оны әділет мекемелерінің қолдану практикасы туралы мәліметтерді береді.

16-бап

Мекен-жайлар мен басқа да деректерді анықтау

1. Уағдаласушы Тараптар өздерінің заңнамасына сәйкес өтініш бойынша олардың аумақтарында тұратын адамдардың, егер бұл олардың азаматтарының құқықтарын жүзеге

асыру үшін талап етілсе, мекен-жайларын анықтауда бір-біріне көмек көрсетеді. Бұл ретте сұрау салған Уағдаласушы Тарап өтініште көрсетілген адамның мекен-жайын анықтау үшін өздерінде бар деректерді хабарлайды.

2. Уағдаласушы Тараптардың әділет мекемелері сұрау салған Уағдаласушы Тараптардың әділет мекемелерінде азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша мүліктік талап етілген, Уағдаласушы Тараптардың аумақтарында тұратын адамдардың жұмыс орны мен кірісін анықтауда бір-біріне көмек көрсетеді.

1997 жылғы 28 наурыздағы хаттамамен осы Конвенцияның 17-бабы толықтырылды

17-бап

Тілдер

Осы Конвенцияны орындау кезінде бір-біріне қатысты Уағдаласушы Тараптардың әділет мекемелері Уағдаласушы Тараптардың мемлекеттік тілдерін немесе орыс тілін пайдаланады.

Сондай-ақ қараңыз: Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы Экономикалық Сотының 2007 жылғы 21 ақпандағы № 01-1/2-06 шешімі

18-бап

Құқықтық көмек көрсетуге байланысты шығыстар

Сұрау салынатын Уағдаласушы Тарап құқықтық көмек көрсету жөніндегі шығыстарды өтеуді талап етпейді. Уағдаласушы Тараптар өз аумақтарында құқықтық көмек көрсету кезінде туындаған барлық шығыстарды өздері көтереді.

1997 жылғы 28 наурыздағы хаттамамен осы Конвенцияның 19-бабы жаңа редакцияда жазылды

19-бап

Құқықтық көмек көрсетуден бас тарту

Құқықтық көмек көрсету туралы өтініш, егер осындай көмек көрсету сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың егемендігіне немесе қауіпсіздігіне нұқсан келтірсе не заңдарына қайшы келсе, бас тартылуы мүмкін.

II Тарау

Азаматтық және отбасылық істері бойынша құқықтық қатынас

1-Бөлім. Құзырет

20-бап

Жалпы ережелер

1. Егер осы тараудың II-V бөлімдерінде өзгеше белгіленбесе, онда Уағдаласушы Тараптың біреуінің аумағында тұрғылықты жері бар адамдарға қойылатын талаптар осы Уағдаласушы Тараптың соттарына қойылады, ал соның аумағында заңды тұлғаны басқару органы, оның өкілдігі не филиалы орналасқан заңды тұлғаларға қойылатын талаптар осы Уағдаласушы Тараптың соттарына қойылады.

Егер іске әртүрлі Уағдаласушы Тараптардың аумағында тұрғылықты жері бар, бірнеше жауапкерлер қатысса, онда даулар талапкердің таңдауы бойынша кез келген жауапкердің тұрғылықты жері бойынша қаралады.

2. Әрбір Уағдаласушы Тараптың соттары оның аумағында:

а) жауапкер кәсіпорнының (филиалының), сауда, өнеркәсіптік немесе өзге де шаруашылық қызметі жүзеге асырылған;

б) даудың мәнісі болып табылатын шарттан туындайтын міндеттеме орындалған немесе толық немесе жартылай орындалуға тиіс болған;

в) ар-намысын, абыройы мен іскер атағын қорғау туралы талап бойынша талапкердің тұрақты орны немесе орналасқан жері болған жағдайда да құзыретті.

3. Жылжымайтын мүлікке меншік құқығы және де өзге заттық құқықтар туралы талаптар бойынша тек мүлік орналасқан жердегі соттар ғана құзыретті.

Жүктерді, жолаушылар мен багажды тасымалдау шартынан туындайтын тасымалдаушыларға қойылатын талаптар оған белгіленген тәртіпте наразылық қойылған көлік ұйымы басқармасының орналасқан жерінде қойылады.

21-бап

Шарттық сотқа жататындар

1. Уағдаласушы Тараптардың соттары егер тараптардың дауды осы соттарға беру туралы жазбаша келісімі болса, істерді басқа жағдайларда да қарай алады.

Бұл ретте, 20-баптың 3-тармағынан және осы бөлімнің II-V бөліктерімен белгіленген, басқа нормаларынан, сондай-ақ тиісті Уағдаласушы Тараптардың ішкі заңдарынан туындайтын сотқа жататындығы тараптардың келісімінсіз өзгеруі мүмкін емес.

2. Дауды беру туралы келісім бар болғанда, сот жауапкердің өтініші бойынша іс жөніндегі өндіріс тоқтатылады.

22-бап

Сот процестерінің өзара байланысы

1. Уағдаласушы екі Тараптың осы Тұжырымдамаға сәйкес құзыретті соттарында сол тараптар арасында, сол мән туралы және сол негіздер жөніндегі іс бойынша іс қозғалған жағдайда, істі кейінірек қозғаған сот іс жүргізуді тоқтатады.

2. Негізгі талаптағы құқық қатынасынан туындайтын қарсы талап және есепке алу туралы талаптар негізгі талапты қарап жатқан сотта қаралуға жатады.

1997 жылғы 28 наурыздағы [хаттамамен](#) толықтырылды осы Конвенция 22-1-баппен толықтырылды, Украина хаттамаға мынадай ескертпемен қол қойды: "Украина 22-1 бапты орындау бойынша міндеттемелерді қолданыстағы ұлттық заңнама аясында ғана қабылдайды"

II бөлім.

Жеке мәртебе

23-бап

Құқық қабілеттілігі мен әрекет қабілеттілігі

1. Жеке адамның әрекет қабілеттілігін осы адам азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың заңдары айқындайды.

2. Азаматтығы жоқ адамның әрекет қабілеттілігі оның тұрақты тұратын елдің құқығы бойынша айқындалады.

3. Заңды тұлғаның құқық қабілеттілігі заң бойынша ол құрылған мемлекет заңнамасымен айқындалады.

24-бап

Әрекет қабілеттілігі шектеулі немесе әрекет қабілеттілігі жоқ деп тану. Әрекет қабілеттілігін қалпына келтіру

1. Осы баптың 2 және 3-тармақтарында көзделген жағдайларды қоспағанда, адамды әрекет қабілеттілігі шектеулі немесе әрекет қабілеттігі жоқ деп тану туралы істер бойынша осы адам азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың соты құзыретті.

2. Егер бір Уағдаласушы Тараптың сотына оның аумағында тұратын, басқа Уағдаласушы Тараптың азаматы болып табылатын адамның әрекет қабілеттілігі шектеулі немесе әрекет қабілеттілігі жоқ деп тану негіздері мәлім болса, ол бұл адам соның азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың сотына ол жайлы хабарлайды.

3. Егер әрекет қабілеттілігі шектеулі немесе әрекет қабілеттілігі жоқ деп тануға негіздер туралы хабардар етілген Уағдаласушы Тараптың соты үш ай ішінде істі бастамаса немесе өз пікірін хабарламаса, онда әрекет қабілеттілігі шектеулі немесе әрекет қабілеттілігі жоқ деп тану туралы істі оның аумағында бұл азаматтың тұратын жері бар Уағдаласушы Тараптың соты қарайтын болады. Адамды әрекет қабілеттілігі шектеулі немесе әрекет қабілеттілігі жоқ деп тану туралы шешім бұл адам оның азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың құзыретті сотына жіберіледі.

4. Осы баптың 1-3-тармақтарының ережесі әрекет қабілеттілігін қалпына келтіруге де қолданылады.

25-бап

Хабар-ошарсыз жоқ болып кеткен деп тану және қаза болған деп жариялау. Қайтыс болу фактісін анықтау

1. Адамды хабар-ошарсыз жоқ болып кеткен деп тану немесе қаза болған деп жариялау туралы істер бойынша және қайтыс болу фактісін анықтау туралы істер бойынша, соңғы мағлұматтар бойынша адам тірі болған кезде азаматы болған Уағдаласушы Тараптың әділет мекемесі, ал басқа адамдарға қатысты адамның соңғы тұратын жері бойынша әділет мекемесі құзыретті.

2. Әрбір Уағдаласушы Тараптың әділет мекемесі басқа Уағдаласушы Тараптың азаматын және оның аумағында тұратын өзге адамды, оның аумағында тұратын, құқықтары мен мүдделері осы Уағдаласушы Тараптың заңдарында негізделген мүдделі адамдардың өтініші бойынша хабар-ошарсыз жоқ болып кеткен немесе қаза болған деп тануы, сондай-ақ оның қайтыс болу фактісін анықтауы мүмкін.

3. Хабар-ошарсыз жоқ болып кеткен деп тану немесе қаза болған деп жариялау туралы істерді және қайтыс болу фактісін анықтау туралы істерді қарау кезінде Уағдаласушы Тараптың әділет мекемесі өз Уағдаласушы Тараптың заңдарын қолданады.

III бөлім. Отбасы істері

26-бап

Неке қию

Неке қию шарттары болашақ ерлі-зайыптылардың әрқайсысы үшін, ол азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптардың заңдарымен, ал азаматтығы жоқ адамдар үшін - олардың тұрақты тұратын жері болып табылатын Уағдаласушы Тараптың заңдарымен белгіленеді. Осыған қоса, неке қию кезіндегі кедергілерге қатысты аумағында неке қиылатын Уағдаласушы Тарап заңдарының талаптары сақталуға тиіс.

27-бап

Ерлі-зайыптылардың құқықтық қатынастары

1. Ерлі-зайыптылардың жеке және мүліктік құқықтық қатынастары оның аумағында ортақ тұрғылықты жері бар Уағдаласушы Тараптың заңдары бойынша белгіленеді.

2. Егер ерлі-зайыптылардың біреуі бір Уағдаласушы Тараптың аумағында, ал екіншісі - басқа Уағдаласушы Тараптың аумағында тұратын болса және мұнда ерлі-зайыптылардың екеуінде де бір азаматтық болса, онда олардың жеке және мүліктік құқықтық қатынастары олар азаматтары болжап табылатын сол Уағдаласушы Тараптың заңдарымен белгіленеді.

3. Егер ерлі-зайыптылардың біреуі бір Уағдаласушы Тараптың азаматы, ал екіншісі - басқа Уағдаласушы Тараптың азаматы болып табылса және олардың біреуі бір Уағдаласушы Тараптың аумағында, ал екіншісі - басқа Уағдаласушы Тараптың аумағында тұратын болса, онда олардың жеке және мүліктік құқықтық қатынастары, аумағында олардың соңғы ортақ тұрғылықты жері болған Уағдаласушы Тараптың заңдарымен белгіленеді.

4. Егер осы баптың 3-тармағында аталған адамдардың Уағдаласушы Тараптардың аумақтарында ортақ тұрғылықты жері болмаса, онда істі әділет мекемесі қарайтын Уағдаласушы Тараптың заңдары қолданылады.

5. Ерлі-зайыптылардың жылжымайтын мүлкіне қатысты құқықтық қатынастары осы мүлік аумағында орналасқан Уағдаласушы Тараптың заңдары бойынша белгіленеді.

6. Ерлі-зайыптылардың жеке және мүліктік құқықтық қатынастары туралы істер бойынша, заңдары осы баптың 1-3, 5-тармақтарына сәйкес қолдануға жататын Уағдаласушы Тараптың мекемесі құзыретті.

28-бап

Неке бұзу

1. Неке бұзу туралы істер бойынша, арыз беру сәтінде ерлі-зайыптылар соның азаматтары болып табылатын Уағдаласушы Тараптың заңдары қолданылады.

Осы Конвенцияның 28-бабының 1-тармағын түсіндіру туралы ТМД Экономикалық Сотының 2002 жылғы 15 қаңтардағы № 01-1/3-2001 [шешімін](#) қараңыз

2. Егер ерлі-зайыптылардың біреуі бір Уағдаласушы Тараптың азаматы, ал екіншісі - басқа Уағдаласушы Тараптың азаматы болып табылса, онда әділет мекемесі неке бұзу туралы істі қарайтын Уағдаласушы Тараптың заңдары қолданылады.

29-бап

Уағдаласушы Тараптардың әділет мекемелерінің құзыреті

1. 28-баптың 1-тармағымен көзделген жағдайда неке бұзу туралы істер бойынша, арыз беру сәтінде ерлі-зайыптылар азаматтары болып табылатын Уағдаласушы Тараптың мекемелері құзыретті. Егер арыз беру сәтінде ерлі-зайыптылардың екеуі де басқа Уағдаласушы Тараптың аумағында өмір сүрсе, онда осы Уағдаласушы Тараптың мекемесі де құзыретті.

Осы Конвенцияның 29-бабының 1-тармағын түсіндіру туралы ТМД Экономикалық Сотының 2002 жылғы 15 қаңтардағы № 01-1/3-2001 [шешімін](#) қараңыз

2. 28-баптың 2-тармағымен көзделген жағдайда неке бұзу туралы істер бойынша, ерлі-зайыптылардың екеуі де аумағында тұратын Уағдаласушы Тараптың мекемелері құзыретті. Егер ерлі-зайыптылардың біреуі бір Уағдаласушы Тараптың, ал екіншісі - басқа Уағдаласушы Тараптың аумағында тұрса, онда неке бұзу туралы істер бойынша, ерлі-зайыптылар аумақтарында тұратын екі Уағдаласушы Тараптың да әділет мекемелері құзыретті.

30-бап

Некені жарамсыз деп тану

1. Некені жарамсыз деп тану туралы істер бойынша, неке қию кезінде 26-бабына сәйкес қолданылған Уағдаласушы Тараптың заңдары қолданылады.

2. Некені жарамсыз деп тану туралы істер жөніндегі мекемелердің құзыреті 27-бабына сәйкес белгіленеді.

31-бап

Әкелікті немесе аналықты анықтау және даулау

Әкелікті немесе аналықты анықтау және даулау, тууы бойынша бала азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың заңнамасы бойынша белгіленеді.

1997 жылғы 28 наурыздағы [хаттамамен](#) осы Конвенцияның 32-бабы жаңа редакцияда жазылды

32-бап

Ата-аналар мен балалар арасындағы құқықтық қатынастар

1. Ата-аналар мен балалардың құқықтық қатынастары балалар аумағында тұрақты Уағдаласушы Тараптың заңнамасымен белгіленеді.

2. Кәмелетке толған балалардан алимент өндіріп алу туралы істер бойынша аумағында алимент алуға үміткер адам тұратын Уағдаласушы Тараптың заңнамасы қолданылады.

3. Ата-аналар мен балалар арасындағы құқықтық қатынастар туралы істер бойынша заңнамасы осы баптың 1 және 2-тармақтарына сәйкес қолдануға жататын Уағдаласушы Тараптың соты құзыретті.

33-бап

Қамқоршылық пен қорғаншылық

1. Қамқоршылық және қорғаншылықты белгілеу немесе жою қамқоршылық немесе қорғаншылық соған қатысты белгіленетін немесе жойылатын адам азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың заңдары бойынша жүргізіледі. 2. Қамқоршы немесе қорғаншы мен қамқорлықтағы немесе қорғаншылықтағы адам арасындағы құқықтық қатынастар мекемесі қамқоршыны немесе қорғаншыны тағайындаған Уағдаласушы Тараптың заңдарымен реттеледі.

3. Қамқоршылықты немесе қорғаншылықты қабылдау міндеті қамқоршы немесе қорғаншы болып тағайындалатын адам азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың заңдарымен белгіленеді.

4. Бір Уағдаласушы Тараптың азаматы болып табылатын адамның қамқоршысы немесе қорғаншысы болып, егер ол қамқоршылық немесе қорғаншылық жүзеге асырылатын Уағдаласушы Тараптың аумағында тұрса, басқа Уағдаласушы Тараптың азаматы тағайындалуы мүмкін.

34-бап

Қамқоршылық және қорғаншылық мәселелеріндегі Уағдаласушы Тараптар мекемелерінің құзыреті

Қамқоршылық пен қорғаншылықты белгілеу немесе жою туралы істер бойынша, егер осы Конвенциямен өзгеше белгіленбесе, қамқоршылық пен қорғаншылық соған қатысты белгіленетін немесе жойылатын адам азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың мекемелері құзыретті.

35-бап

Қамқоршылық пен қорғаншылық бойынша шаралар қолдану тәртібі

1. Басқа Уағдаласушы Тараптың аумағында тұрақты тұратын, жүретін немесе мүлкі орналасқан бір Уағдаласушы Тарап азаматының мүдделерінде қамқоршылық немесе қорғаншылық шаралар қолдану қажеттілігі жағдайында осы Уағдаласушы Тараптың мекемесі 34-бапқа сәйкес құзыретті мекемені кідіртусіз хабардар етеді.

2. Күттіруге болмайтын жағдайларда басқа Уағдаласушы Тараптың мекемесі өз заңдарына сәйкес қажетті уақытша шараларды өзі қабылдай алады. Мұнда ол 34-бапқа сәйкес құзыретті мекемені бұл жайлы кідіртусіз хабардар етуге міндетті. Бұл шаралар 34-бапта аталған мекеме өзге шешім қабылдағанға дейін күшін сақтайды.

36-бап

Қамқоршылықты және қорғаншылықты беру тәртібі

1. 34-бапқа сәйкес құзыретті мекеме, егер қамқоршылықтағы немесе қорғаншылықтағы адамның осы Уағдаласушы Тараптың аумағында тұратын, жүретін жері немесе мүлкі болған жағдайда, қамқоршылықты немесе қорғаншылықты басқа Уағдаласушы Тараптың мекемесіне бере алады. Қамқоршылықты немесе қорғаншылықты беру туралы сұрау салынған мекеме қамқоршылықты немесе қорғаншылықты өзіне алғаннан бастап күшіне енеді және ол жайлы сұрау салған мекемеге хабарлайды.

2. Осы баптың 1-тармағына сәйкес қамқоршылықты және қорғаншылықты өзіне алған мекеме оларды өз мемлекетінің заңнамасына сәйкес жүзеге асырады.

37-бап

Бала асырап алу

1. Бала асырап алу немесе оны жою, бала асырап алу немесе оны жою туралы арыз беру сәтінде бала асырап алушы азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың заңдары бойынша белгіленеді.

2. Егер бала басқа Уағдаласушы Тараптың азаматы болып табылса, онда бала асырап алу немесе оны жою кезінде заңды өкілдің және құзыретті мемлекеттік органның келісімін, сондай-ақ егер бұл бала азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың заңдары бойынша талап етілетін болса, баланың келісімін алу қажет.

3. Егер баланы біреуі бір Уағдаласушы Тараптың азаматы, ал басқасы басқа Уағдаласушы Тараптың азаматы болып табылатын ерлі-зайыптылар асырап алса, онда бала асырап алу немесе оны жою екі Уағдаласушы Тараптың да заңдармен көзделген шарттарға сәйкес жүргізіледі.

4. Бала асырап алу немесе оны жою туралы істер бойынша, бала асырап алу немесе оны жою туралы арыз беру сәтінде бала асырап алушы азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың мекемесі құзыретті, ал осы баптың 3-тармағымен көзделген жағдайда аумағында ерлі-зайыптылардың соңғы ортақ тұратын немесе жүретін жері болған немесе сол Уағдаласушы Тараптың мекемесі құзыретті.

IV бөлім.

Мүліктік құқықтық қатынастар

41-бап

Меншік құқығы

1. Жылжымайтын мүлікке меншік құқығы жылжымайтын мүлік аумағында орналасқан елдің заңдары бойынша белгіленеді. Қандай мүліктің жылжымайтын болып табылатындығы туралы мәселе осы мүлік аумағында орналасқан Уағдаласушы Тараптың заңдарына сәйкес шешіледі.

2. Мемлекеттік тізбелерге енгізуге жататын көлік құралдарына меншік құқығы көлік құралдарын тіркеуді жүзеге асырған орган аумағында орналасқан Уағдаласушы Тараптың заңдары бойынша белгіленеді.

3. Меншік құқығының пайда болуы мен тоқтатылуын немесе басқа мүлікке заттық құқықты аумағында мұндай құқықтың пайда болуына немесе тоқтатылуына негіз болған әрекет немесе басқа жағдай туған сәттегі мүлік тұрған Уағдаласушы Тараптың заңдары бойынша белгіленеді.

4. Меншік құқығының пайда болуы мен тоқтатылуы немесе келісім мәні болып табылатын мүлікке басқа да заттық құқық, егер Тараптар келісімінде өзгеше көзделмесе, келісім жасалған жердің заңдары бойынша айқындалады.

39-бап

Мәміле нысаны

1. Мәміле нысаны ол жасалған жердің заңдары бойынша белгіленеді.

2. Жылжымайтын мүлік жөніндегі мәміле нысаны мен оған құқық осындай мүлік аумағында тұрған Уағдаласушы Тараптың заңдары бойынша белгіленеді.

40-бап

Сенімхат

Сенімхат нысаны мен әрекет мерзімі аумағында сенімхат берілген Уағдаласушы Тараптың заңы бойынша айқындалады.

41-бап

Мәміле бойынша тараптардың құқықтары мен міндеттері

Мәміле бойынша тараптардың құқықтары мен міндеттері, егер тараптардың келісімімен өзгеше көзделмесе, ол жасалған жердің заңнамасы бойынша белгіленеді.

42-бап

Залалды өтеу

1. Шарттардан және басқа заңды әрекеттерден туындайтын залалды өтеу туралы міндеттемелер аумағында залалдың орнын толтыру жөніндегі талап қою үшін негіз болған әрекет немесе өзге жағдай болған Уағдаласушы Тараптың заңы бойынша айқындалады.

2. Егер зиян келтіруші мен жәбірленуші бір Уағдаласушы Тараптың азаматтары болса, осы Уағдаласушы Тараптың заңнамасы қолданылады.

3. Осы баптың 1 және 2-тармақтарында аталған істер бойынша аумағында залалдың орнын толтыру туралы талап қою үшін негіз болған әрекет немесе өзге жағдай болған Уағдаласушы Тараптың соты құзыретті. Жәбірленуші, сондай-ақ аумағында жауапкердің мекен-жайы орналасқан Уағдаласушы Тараптың сотына талап қоя алады.

43-бап

Талап мерзімі

Талап мерзімі мәселелері сәйкес құқықтық қатынастарды реттеу үшін қолданылатын заң бойынша шешіледі.

V бөлім.

Мұрагерлік

44-бап

Тендік принципі

Әрбір Уағдаласушы Тараптың азаматтары осы Уағдаласушы Тараптың азаматтары сияқты бірдей шарттар мен сол көлемдегі заң бойынша немесе өсиет бойынша басқа Уағдаласушы Тараптардың аумақтарында мүлікке немесе құқыққа ие бола алады.

45-бап

Мұрагерлік құқығы

1. Осы баптың 2-тармағында көзделген жағдайдан басқа мүлікке иелік ету құқығы аумағында мұра қалдырушының соңғы тұрақты мекен-жайы болған Уағдаласушы Тараптың заңы бойынша айқындалады.

2. Жылжымайтын мүлікке иелік ету құқығы аумағында осы мүлік бар Уағдаласушы Тараптың заңы бойынша айқындалады.

46-бап

Мұраның мемлекетке ауысуы

Егер мұра ету кезінде қолданылуға жататын Уағдаласушы Тараптың заңы бойынша мемлекет мұрагер болып табылса, онда жылжитын мұралық мүлік өлер сәтінде мұра қалдырушы азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тарапқа ауысады, ал, жылжымайтын мұралық мүлік аумағында ол орналасқан Уағдаласушы Тарапқа ауысады.

47-бап

Өсиет

Өсиетті жасауға және жоюға адамның қабілеті, сондай-ақ өсиет нысаны мен оны жою өсиет қалдырушының акт жасау кезінде мекен-жайы бар болған елдің заңы бойынша

айқындалады. Алайда, өсиет немесе оны жою, егер соңғысы оны жасау жерінің заңдарының талаптарын қанағаттандырса, нысанын сақтамау салдарынан жарамсыз деп танылмайды.

48-бап

Мұрагерлік туралы істер жөніндегі құзырет

1. Жылжитын мүлікке мұралық туралы істер жөніндегі өндірісті аумағында мұра қалдырушының қайтыс болу сәтінде мекен-жайы болған Уағдаласушы Тараптың мекемесі жүргізуге құзыретті.

2. Жылжымайтын мүлікке мұралық туралы істер жөніндегі өндірісті аумағында мүлік орналасқан Уағдаласушы Тараптың мекемесі жүргізуге құзыретті.

3. Осы баптың 1 және 2-тармақтарындағы ережелер, сондай-ақ мұралық туралы істер жөніндегі өндіріске байланысты туындайтын дауларды қарау кезінде қолданады.

49-бап

Мұралық туралы істер жөніндегі дипломатиялық өкілдіктің немесе консулдық мекеменің құзыреті

Мұралық туралы істер, соның ішінде мұралық даулар бойынша әрбір Уағдаласушы Тараптардың өкілдері мен консулдық мекемелер, егер олар болмаса немесе өкіл тағайындамаса, өз мемлекетінің азаматтарын басқа Уағдаласушы Тараптардың мекемелерінде арнаулы сенімхатсыз (мұралықтан бас тарту құқығынан басқа) ұсынуға құзыретті.

50-бап

Мұраны қорғау жөніндегі шаралар

1. Уағдаласушы Тараптардың мекемелері өз заңдарына сәйкес басқа Уағдаласушы Тараптардың азаматтарымен олардың аумақтарында қалдырылған мұраны қорғауды қамтамасыз ету үшін, немесе оларды басқару үшін қажетті шараларды қабылдайды.

2. Осы баптың 1-тармағына сәйкес қабылданған шаралар туралы мұра қалдырушы азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың дипломатиялық өкілдігі немесе консулдық мекемесіне кідіртусіз хабарланады. Көрсетілген өкілдіктер мен мекемелер осы шараларды жүзеге асыруға қатыса алады.

3. Мұралық туралы іс бойынша өндірісті жүргізуге құзыретті әділет мекемелерінің өтініші бойынша, сондай-ақ дипломатиялық өкілдіктің немесе консулдық мекеменің осы баптың 1-тармағына сәйкес қабылданған шаралары өзгертілуі, жойылуы немесе кейінге қалдырылуы мүмкін.

III Тарау

Шешімдерді тану және орындау

2025 жылғы 26 маусымдағы хаттамағы сәйкес 51-бапқа өзгерістер енгізілді (2026 жылғы 8 тамызда күшіне енді) (ескі редакцияны қараңыз)

51-бап

Шешімдерді тану және орындау

Әрбір Уағдаласушы Тараптар осы Конвенциямен көзделген шарттарда басқа Уағдаласушы Тараптардың аумақтарында шығарылған мынадай шешімдерді:

а) сот бекіткен осындай істер бойынша бітімгершілік келісімдерді және ақшалай міндеттемелерге қатысты нотариаттық актілерді қоса алғанда, азаматтық және отбасылық істер бойынша әділет мекемелерінің шешімдерін (бұдан әрі - шешімдер), сот бұйрықтарын;

б) залалды өтеу туралы қылмыстық істер бойынша сот шешімдерін таниды және орындайды.

52-бап

Орындауды талап етпейтін шешімдерді тану

1. Өзінің сипаты бойынша орындауды талап етпейтін әрбір Уағдаласушы Тараптардың әділет мекемелерімен шығарылған және заңды күшіне енген шешімдері мына шарттарда:

а) сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың әділет мекемелері осы іс бойынша бұрын заңды күшіне енген шешімдер шығармаса;

б) осы Тұжырымдамаға сәйкес, ал олармен көзделмеген жағдайларда аумағында шешім танылуға тиіс Уағдаласушы Тараптың заңына сәйкес іс осы Уағдаласушы Тараптың әділет мекемесінің ерекше құзыретіне жатпаса, басы Уағдаласушы Тараптардың аумақтарындай арнайы іс жүргізусіз танылады.

2. Осы баптың 1-тармағының ережелері, сондай-ақ аумағында шешім шығарылған Уағдаласушы Тараптың заңдарына сәйкес құзыретті мекемелерімен шығарылған қамқоршылық пен қорғаншылық туралы шешімдерге, сондай-ақ некені бұзу бойынша шешімдерге қатысты.

53-бап 2025 жылғы 26 маусымдағы хаттама редакциясында баяндалды (2026 жылғы 8 тамызда күшіне енді) (ескі редакцияны қараңыз)

53-бап

Шешімді, сот бұйрығын мәжбүрлеп орындатуға рұқсат беру туралы қолдаухат

1. Шешімді, сот бұйрығын мәжбүрлеп орындатуға рұқсат беру туралы қолдаухат, шешім, сот бұйрығы орындалуға жататын Уағдаласушы Тараптың құзыретті сотына беріледі. Ол бірінші сатыда іс бойынша шешім шығарылған сотқа берілуі мүмкін. Осы сот оның қолдаухат бойынша шешім шығаруға құзыретті сотқа қолдаухат жібереді.

2. Қолдаухатқа қоса беріледі:

а) шешім, сот бұйрығы немесе оның куәландырылған көшірмесі, сондай-ақ шешім, сот бұйрығы заңды күшіне енгендігі және орындалуға жататындығы туралы, немесе егер бұл шешімнің, сот бұйрығының өзінен туындамаса, олардың заңды күшіне енгенге дейін орындалуға жататындығы туралы ресми құжат;

б) процеске қатыспаған қарсы шешім шығарылған тараптың тиісті тәртіп пен уақытылы сотқа шақырылғандығы жөніндегі, ал ол процестік әрекетке қабілетсіз болған жағдайда тиісті түрде өкілінің болғаны жөніндегі құжат; сот бұйрығы шығарылған жағдайда - аумағында сот бұйрығы шығарылған Уағдаласушы Тараптың ұлттық заңнамасына сәйкес сот бұйрығы (оның көшірмесі) борышкерге тапсырылғанын немесе жіберілгенін растайтын құжат (оның көшірмесі);

в) оны жөнелту сәтінде шешімнің, сот бұйрығының жартылай орындалуын растайтын құжат;

г) шарттық қылмыстылық істер жөніндегі тараптардың келісімін растайтын құжат.

3. Шешімді мәжбүрлеп орындатуға рұқсат беру туралы қолдаухат және оған қоса берілген құжаттар сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың тіліне немесе орыс тіліне куәландырылған аудармамен қоса беріледі.

54-бап

Шешімдерді тану және мәжбүрлеп орындату тәртібі

1. 51-бапта көзделген шешімдерді тану және мәжбүрлеп орындатуға рұқсат беру туралы өтініш аумағында мәжбүрлеп орындатуды жүзеге асыратын Уағдаласушы Тараптың сотымен қаралады.

2. Шешімді тану және орындау туралы сұрауды қараған сот осы Конвенцияда көзделген шарттардың сақталуын белгілеумен шектеледі. Егер шарттар сақталған болса, сот мәжбүрлеп орындату туралы шешім қабылдайды.

3. Мәжбүрлеп орындату тәртібі аумағында мәжбүрлеп орындату жүзеге асырылатын Уағдаласушы Тараптың заңы бойынша белгіленеді.

2025 жылғы 26 маусымдағы хаттамаға сәйкес 55-бапқа өзгерістер енгізілді (2026 жылғы 8 тамызда күшіне енді) (ескі редакцияны қараңыз)

55-бап

Шешімдерді танудан және орындаудан бас тарту

52-баппен көзделген шешімдерді танудан және мәжбүрлеп орындатуға рұқсат беруден, егер мына жағдайларда:

а) заңды күшіне енгенге дейін орындалуға жататын шешімдерді қоспағанда, аумағында шешім шығарылған Уағдаласушы Тараптың заңдарына сәйкес, ол заңды күшіне енген немесе орындалуға жатпайтын;

б) жауапкер оған немесе оның өкіліне уақытында және тиісінше сотқа шақыру тапсырмау салдарынан процеске қатыспаса;

сот бұйрығы шығарылған жағдайда - аумағында сот бұйрығы шығарылған Уағдаласушы Тараптың ұлттық заңнамасына сәйкес сот бұйрығы (оның көшірмесі) борышкерге тапсырылмаса немесе жіберілмесе;

в) бұрын заңды күшіне енген шешім шығарылған шешімді тануға және орындауға тиіс немесе үшінші мемлекет сотымен танылған шешімі бар, не осы Уағдаласушы Тараптың аумағында осы мән туралы және осы негіздер бойынша, сол тараптардың арасындағы іс бойынша, не осы Уағдаласушы Тараптың мекемесімен бұрын осы іс бойынша іс жүргізу қозғалған болса;

г) осы Конвенцияның ережелеріне сәйкес, ал олармен көзделмеген жағдайларда аумағында шешім танылуға және орындалуға тиіс Уағдаласушы Тараптың заңына сәйкес іс оның мекемесінің ерекше құзыретіне жатады;

д) шарттық қылмыстылық туралы тараптардың келісімін растайтын құжат болмаса;

е) соты тапсырманы орындайтын Уағдаласушы Тараптың заңдарымен көзделген мәжбүрлеп орындатудың талап мерзімі өтіп кетсе, бас тартылуы мүмкін.

1997 жылғы 28 наурыздағы хаттамамен осы Конвенцияның IV бөлімінің атауы жаңа редакцияда жазылды

IV Тарау

Қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек

I бөлім. Ұстап беру

56-бап

Ұстап беру міндеті

1. Уағдаласушы Тараптар осы Конвенцияда көзделген шарттарға сәйкес бір-біріне сұрау салу бойынша олардың аумақтарында орналасқан адамдарды қылмыстық жауапкершілікке тарту үшін және үкімді орындауды жүргізу үшін бір-біріне ұстап беруге міндеттеме алады.

2. Сұрау салған және сұрау салынған Уағдаласушы Тараптардың заңдары бойынша осындай әрекет үшін жазаланатын болып табылса және жасалғаны үшін кемінде бір жыл бас бостандығынан айыру түріндегі жаза немесе одан ауыр жаза көзделетін қылмыстар үшін қылмыстық жауапкершілікке тарту үшін ұстап беру жүргізіледі.

3. Үкімді орындау үшін ұстап беру сұрау салған және сұрау салынған Уағдаласушы Тараптардың заңдарына сәйкес жазаланатын болып табылса және оны жасағаны үшін ұстап берілуі қажет адам кемінде алты ай мерзімге бас бостандығынан айыруға немесе одан ауыр жазаға жазаланған қылмыстар үшін жасалды.

57-бап

Ұстап беруден бас тарту

1. Егер:

а) ұстап берілуі талап етіліп отырған адам сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың азаматы болса;

б) талап алынған сәтте сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың заңдарына сәйкес қылмыстық қудалау қозғала алмаса немесе талап мерзімінің өтіп кетуі салдарынан не басқа заңды негіздер бойынша үкім орындала алмаса;

в) ұстап беруге талап етілген адамға қатысты сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың аумағында дәл сол қылмысы үшін үкім немесе заңды күшіне енген іс бойынша іс жүргізуді тоқтату туралы қаулы шығарылса;

г) сұрау салған немесе сұрау салынған Уағдаласушы Тараптардың заңнамасына сәйкес қылмыс жеке айыптау тәртібімен қудаланса, ұстап беру жүргізілмейді.

2. Ұстап беруді талап етуге байланысты қылмыс сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың аумағында жасалса, ұстап беруден бас тартылуы мүмкін.

3. Ұстап беруден бас тартылған жағдайда сұрау салған Уағдаласушы Тарап бас тарту негіздері туралы хабарлауы тиіс.

58-бап

Ұстап беру туралы талап

1997 жылғы 28 наурыздағы хаттамамен осы Конвенцияның 58-бабының 1-тармағы жаңа редакцияда жазылды

1. Ұстап беру туралы талап:

а) сұрау салынған мекеме атауын;

б) қылмыстың іс жүзіндегі жағдайларын сипаттау және осы әрекетті қылмыс деп тануды негізінде алған сұрау салған Уағдаласушы Тараптың заңының мәтінін;

в) ұстап берілуге тиіс адамның тегі, аты, әкесінің аты, азаматтығы, тұратын немесе орналасқан жері, мүмкіндігінше сыртқы түрінің сипаттамасы мен оның жеке басы туралы басқа да мәліметтерді;

г) қылмыспен келтірілген залал мөлшерін көрсетуді қамтуы тиіс.

2. Қылмыстық қудалауды жүзеге асыру үшін ұстап беру туралы талапқа қамауға алу туралы қаулының куәландырылған көшірмесі қоса берілуі тиіс.

3. Үкімді орындау үшін ұстап беру туралы талапқа оның заңды күшіне енгені туралы белгімен үкімнің куәландырылған көшірмесі және адамды соттауда негізге алынған қылмыстық заң ережесінің мәтіні қоса берілуі тиіс. Егер сотталған адам жазаның бір бөлігін өтеген болса, онда бұл жайлы да деректер хабарланады.

4. Ұстап беру туралы талап және оған қоса берілген құжаттар 17-баптың ережелеріне сәйкес жасалады.

59-бап

Қосымша мәліметтер

1. Егер ұстап беру туралы талап барлық қажетті деректерді қамтымаса, онда сұрау салынатын Уағдаласушы Тарап қосымша мәліметтерді талап ете алады, ол үшін бір айға дейінгі мерзім белгіленеді. Бұл мерзім сұрау салған Уағдаласушы Тараптың өтініші бойынша тағы бір айға дейін ұзартылуы мүмкін.

2. Егер Сұрау салатын Уағдаласушы Тарап белгіленген мерзімде қосымша мәліметтер ұсынбаса, онда Сұрау салынатын Уағдаласушы Тарап қамауға алынған адамды босатуға тиіс.

1997 жылғы 28 наурыздағы [хаттамамен](#) осы Конвенцияның 60-бабы жаңа редакцияда жазылды

60-бап

Ұстап беру үшін қамауға алу

Сұрау салынған Уағдаласушы Тарап талапты алғаннан кейін ұстап беруді жүргізу мүмкін емес жағдайларды қоспағанда, ұстап беру талап етіліп отырған адамды қамауға алуға тез арада шаралар қабылдайды.

61-бап

Қамауға алу немесе ұстап беру туралы талап алынғанға дейін ұстау

1. Ұстап берілуі талап етіліп отырған адам ұстап беру туралы талап алынғанға дейін қолдаухат бойынша қамауға алынуы мүмкін. Қолдахатта қамауға алу туралы қаулыға немесе заңды күшіне енген үкімге сілтеме жасалуға тиіс және ұстап беру туралы талаптың қосымша берілетіндігі туралы айтылуға тиіс. Ұстап беру туралы талап алынғанға дейін қамауға алу туралы қолдаухат пошта, телеграф, телекс немесе телефакс арқылы берілуі мүмкін.

2. Егер, ол басқа Уағдаласушы Тараптың аумағында ұстап беруге әкелетін қылмыс жасады деп күдіктенуге заңдармен көзделген негіздер болса, адам осы баптың 1-тармағында көзделген өтінішсіз де ұсталынуы мүмкін.

4. Ұстап беру туралы талап алынғанға дейін қамауға алу немесе ұстау туралы басқа Уағдаласушы Тарапты тез арада хабарландыру керек.

1997 жылғы 28 наурыздағы [хаттамамен](#) осы Конвенция 61-1 және 61-2 баптармен толықтырылды

1997 жылғы 28 наурыздағы [хаттамамен](#) осы Конвенцияның 62-бабы жаңа редакцияда жазылды

62-бап

Ұсталған немесе қамауға алынған адамды босату

1. 61-баптың 1-тармағына сәйкес қамауға алынған адам, егер оны ұстап беру туралы талап қамауға алынған күннен бастап бір ай ішінде келіп түспесе, босатылуға тиіс.

2. 61-баптың 2-тармағына сәйкес ұсталған адам, егер оны ұстап беру туралы талап ұстау үшін заңнамада көзделген мерзім ішінде келіп түспесе, босатылуға тиіс.

63-бап

Ұстап беруді кейінге қалдыру

1. Егер ұстап беруге сұратылған адам басқа қылмыс жасағаны үшін сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың аумағында қылмыстық жауапкершілікке тартылса немесе сотталса, онда оны ұстап беру қылмыстық қудалау тоқтатылғанға, үкім орындалғанға дейін немесе жазадан босатылғанға дейін не оны өтегенге дейін кейінге қалдырылуы мүмкін.

64-бап

Уақытша ұстап беру

1. Егер 63-бапта көзделген ұстап беруді кейінге қалдыру қылмыстық қудалау мерзімі ескеруінің бітуіне әкелетін болса немесе қылмысты тергеуге зиян келтіретін болса, онда ұстап беруге сұратылған адам өтініш бойынша уақытша берілуі мүмкін.

2. Уақытша берілген адам осы адам берілген қылмыстық іс бойынша әрекеттер жүргізілгеннен кейін, бірақ адам берілген күннен бастап үш айдан кешіктірілмей қайтарылуы тиіс. Негізделген жағдайларда бұл мерзім ұзартылуы мүмкін.

65-бап

Ұстап беру туралы талаптардың қайшылықтары

Егер ұстап беру туралы талаптар бірнеше мемлекеттен түссе, онда сұрау салынған Уағдаласушы Тарап осы талаптардың қайсысын қанағаттандыруы тиістігін дербес шешеді.

66-бап

Ұстап берген адамды қылмыстық қудалаудың шектері

1. Сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың келісімінсіз ұстап берген адам, ұстап берілгенге дейін жасаған үшін ол ұстап берілмеген қылмыс үшін қылмыстық жауапкершілікке тартыла немесе жазалана алмайды.

2. Сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың келісімінсіз адам үшінші мемлекетке беріле алмайды.

3. Егер ұстап берілген адам қылмыстық іс жүргізу аяқталғаннан кейін бір ай өткен соң, ал сотталған жағдайда - жаза өтелген немесе одан босатылған соң бір ай өткен соң сұрау салған Уағдаласушы Тараптың аумағынан кетпесе немесе ол онда өз еркімен қайта оралса, сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың келісімі талап етілмейді. Бұл мерзімге ұстап берілген адам өз кінәсінен емес сұрау салған Уағдаласушы Тараптың аумағынан кете алмаған уақыты есептелмейді.

67-бап

Ұстаған адамды беру

1. Сұрау салынған Уағдаласушы Тарап сұрау салған Уағдаласушы Тарапқа беру орны мен уақыты туралы хабарлайды. Егер сұрау салған Уағдаласушы Тарап ұсынылған берілу күні кейін 15 күн ішінде, берілуге жататын адамды қабылдаса, бұл адам қамаудан босатылуы тиіс.

1997 жылғы 28 наурыздағы [хаттамамен](#) осы Конвенция 67-1-баппен толықтырылды

68-бап

Қайтадан ұстап беру

Егер ұстап берілген адам қылмыстық қудалаудан немесе жазаны өтеуден жалтарса, және сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың аумағына қайта оралса, онда жаңа талап бойынша ол 58 және 59-баптарда аталған материалдар берілмей ұстап берілуге тиіс.

69-бап

Қылмыстық іс бойынша іс жүргізу нәтижелері туралы хабарлама

Уағдаласушы Тараптар ұстап берілген адамға қарсы қылмыстық іс бойынша іс жүргізудің нәтижелері туралы бір-біріне хабарлайды. Өтініш бойынша соңғы шешімнің көшірмесі де жіберіледі.

70-бап

Транзиттік тасымалдау

1997 жылғы 28 наурыздағы [хаттамамен](#) осы Конвенцияның 70-бабының 1-тармағы "екінші Уағдаласушы Тарап берген" деген сөздерден кейін "немесе уақытша берілген" деген сөздермен толықтырылды

1. Уағдаласушы Тарап екінші Уағдаласушы Тараптың өтініші бойынша өзінің аумағы бойынша басқа Уағдаласушы Тараппен үшінші мемлекетке ұстап берілген адамдарды транзиттік тасымалдауға рұқсат береді.

2. Мұндай тасымалдау туралы өтініш ұстап беру туралы талап тәртібімен қаралады.

3. Сұрау салынған Уағдаласушы Тарап транзиттік тасымалдауға өзі барынша орынды деп есептейтін әдіспен рұқсат береді.

1997 жылғы 28 наурыздағы хаттамамен осы Конвенцияның 71-бабы "беруге байланысты" деген сөздерден кейін "немесе уақытша беруге" деген сөздермен толықтырылды

71-бап

Ұстап беруге, транзиттік тасымалдауға байланысты шығыстар

Ұстап беруге байланысты шығыстарды ол аумағында пайда болған Уағдаласушы Тарап, ал транзиттік тасымалдауға байланысты шығыстарды мұндай тасымалдау туралы қолдаухат берген Уағдаласушы Тарап көтереді.

II бөлім. Қылмыстық қудалауды жүзеге асыру

72-бап

Қылмыстық қудалауды жүзеге асыру міндеті

1. Әрбір Уағдаласушы Тарап екінші Уағдаласушы Тараптың тапсырмасы бойынша өз заңнамасына сәйкес сұрау салған Уағдаласушы Тараптың аумағында қылмыс жасады деп күдіктенген өз азаматтарына қарсы қылмыстық қудалауды жүзеге асыруға міндеттенеді.

2. Егер іс қозғалған қылмыс қылмыстан зиян шеккен адамдардың азаматтық-құқықтық талаптарына әкеп соқса, залалды өндіру туралы олардың қолдаухаты болған кезде, бұл талаптар осы істе қаралады.

73-бап

Қылмыстық қудалауды жүзеге асыру туралы тапсырма

1. Қылмыстық қудалауды жүзеге асыру туралы тапсырма:

- а) сұрау салған мекеменің атауын;
- б) қудалауды жүзеге асыру туралы тапсырманың жіберуіне байланысты әрекеттің сипаттамасын;
- в) әрекеттің жасалған уақытын, орны мүмкіндігінше нақты көрсетілуін;
- г) негізінде іс-әрекет қылмыс деп танылатын сұрау салған Уағдаласушы Тараптың заң ережесінің мәтіні, сондай-ақ іс бойынша жүргізу үшін елеулі маңызы бар басқа да заңнамалық нормалардың мәтіндерін;
- д) күдікті адамның тегі және аты, оның азаматтығын, сондай-ақ оның жеке басы туралы басқа да мәліметтерді;
- е) жәбірленушінің арызы бойынша қозғалатын қылмыстық істер бойынша жәбірленушілердің арыздарын және зиянды өтеу туралы арыздарды;
- ж) қылмыспен келтірілген зиян мөлшерін көрсетуді қамтуға тиіс.

Тапсырмаға сұрау салған Уағдаласушы Тараптың қолындағы қылмыстық қудалау материалдары, сондай-ақ айғақтар қоса беріледі.

2. Сұрау салған Уағдаласушы Тарап қозғалған қылмыстық істі жолдаған кезде бұл іс бойынша тергеуді оның заңнамасына сәйкес сұрау салынған Уағдаласушы Тарап жалғастырады. Істегі әрбір құжат сұрау салған Уағдаласушы Тараптың құзыретті әділет мекемесінің елтаңбалық мөрімен куәландырылуға тиіс.

3. Тапсырма және оған қоса берілген құжаттар 18-баптың ережелеріне сәйкес жасалады.

4. Егер айыпкер қудалауды жүзеге асыру туралы тапсырманы жолдаған сәтте сұрау салған Уағдаласушы Тараптың аумағында қамауда ұсталса, онда ол сұрау салынған Уағдаласушы Тарапқа беріледі.

74-бап

Қылмыстық қудалау нәтижелері туралы хабарлау

Сұрау салынған Уағдаласушы Тарап сұрау салған Уағдаласушы Тарапқа соңғы шешім туралы хабарлауға міндетті. Сұрау салған Уағдаласушы Тараптың өтініші бойынша оған соңғы шешімнің көшірмесі жіберіледі.

75-бап

Қабылданған шешімнің салдары

Егер Уағдаласушы Тарапқа 72-бабына сәйкес қылмыстық қудалауды жүзеге асыру туралы тапсырма үкім заңды күшіне енгеннен немесе сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың мекемесінің басқа соңғы шешімі қабылдағаннан кейін жіберілсе, сұрау салған Уағдаласушы тараптың мекемелері қылмыстық іс қозғай алмайды, ал олар қозғаған іс тоқтатылуға жатады.

76-бап

Мән-жайларды ауырлататын және жеңілдететін жауапкершілік

1. Әрбір Уағдаласушы Тарап қылмысты тергеген және соттармен қылмыстық істерді қараған кезде ол қай Уағдаласушы Тараптың аумағында туындағанына қарамастан, Уағдаласушы Тараптың заңдарымен көзделген ауырлататын және жеңілдететін мән-жайды ескереді.

1997 жылғы 28 наурыздағы [хаттамамен](#) осы Конвенция 76-1 баппен толықтырылды, Украина хаттамаға мынадай ескертпемен қол қойды: "Украина адамды аса қауіпті рецидивист деп тану туралы, қайта қылмыс жасау фактісін анықтау және шартты түрде соттауға, үкімнің орындалуын кейінге қалдыруға немесе шартты түрде мерзімінен бұрын босатуға байланысты міндеттемелерді бұзу туралы мәселелерді шешу кезінде Уағдаласушы Тараптардың соттары шығарған үкімдерді тану және ескеру міндеттемесін қабылдамайды"

77-бап

Екі немесе бірнеше Уағдаласушы Тараптарының соттарына жататын істерді қарау тәртібі

Бір адамды немесе адамдар тобын екі немесе одан да көп Уағдаласушы Тараптардың соттарына жататын істер, бірнеше қылмыс жасауда айыптау кезінде аумағында алдын ала тергеу аяқталған осы Уағдаласушы Тараптың соттары оларды қарауға құзыретті. Бұл жағдайда іс осы Уағдаласушы Тараптың сот өндірісінің ережелеріне сәйкес қаралады.

1997 жылғы 28 наурыздағы [хаттамамен](#) осы Конвенцияның IV бөлімінің III бөлігінің атауы жаңа редакцияда жазылды

III бөлім.

Қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек туралы арнайы ережелер

78-бап

Заттарды беру

1. Уағдаласушы Тараптар бір-біріне өтініш бойынша:

а) осы Конвенцияға сәйкес адамды ұстап беруге апаратын қылмысты жасау кезінде пайдаланылған заттарды, соның ішінде қылмыс құралдарды; қылмыс нәтижесінде алынған немесе оны жасағаны үшін сыйақы ретінде алынған заттарды немесе қылмыскер осындай жолмен алған заттардың орнына алынған заттарды;

б) қылмыстық істе дәлел бола алатын заттарды: бұл заттар қылмыскердің қайтыс болуы, қашып кетуі себебінен немесе өзге жағдайлар бойынша оны ұстап беру жүзеге асырыла алмайтын жағдайларда да беріледі.

2. Егер осы баптың бірінші тармағында аталған заттар сұрау салынған Уағдаласушы Тарапқа қылмыстық істегі дәлелдер ретінде қажет болса, іс бойынша іс жүргізу аяқталғанға дейін оларды беру кейінге қалдырыла алады.

3. Берілген заттарға деген үшінші адамдардың құқықтары күшінде қалады. Іс бойынша іс жүргізу аяқталған соң бұл заттар оларды берген Уағдаласушы Тарапқа ақысыз қайтарылуға тиіс.

1997 жылғы 28 наурыздағы [хаттамамен](#) осы Конвенция 78-1-баппен толықтырылды

79-бап

Айыптау үкімдері мен соттылығы туралы мәліметтер туралы хабарлама

1. Әрбір Уағдаласушы Тараптар жыл сайын басқа Уағдаласушы Тараптарға бір уақытта сотталғандардың бар саусақтарының таңбаларын жібере отырып, тиісті Уағдаласушы Тараптың азаматтарына қатысты оның соттарымен шығарылған, заңды күшіне енген айыптау үкімдері туралы мәліметтер хабарлайды.

2. Уағдаласушы Тараптардың әрқайсысы, егер бұл адамдар сұрау салған Уағдаласушы Тараптың аумағында қылмыстық жауапкершілікке тартылса, басқа Уағдаласушы Тараптарға олардың өтініші бойынша өзінің соттары бұрын сотталған адамдардың соттылығы туралы мәліметтерді тегін береді.

1997 жылғы 28 наурыздағы хаттамамен осы Конвенцияның 80-бабы жаңа редакцияда жазылды

Украина Хаттамаға келесі ескертпемен қол қойды: "Украина Конвенцияның 80-бабының бірінші бөлігінде көзделген тәртіппен Конвенцияның 80-бабының екінші бөлігінде көрсетілген іс жүргізу және өзге де әрекеттерді орындау мәселелері бойынша қатынастарды жүзеге асыруға міндеттенеді"

80-бап

Ұстап беру және қылмыстық қудалау мәселелері бойынша қатынас тәртібі

Ұстап беру, қылмыстық қудалау, сондай-ақ азаматтардың құқықтарына қатысты және прокурор рұқсатын қажет ететін тергеу тапсырмаларын орындау мәселелері бойынша қатынас Уағдаласушы Тараптардың бас прокурорларымен (прокурорларымен) жүзеге асырылады.

V Тарау

Қорытынды ережелер

81-бап

Осы Конвенцияны қолдану мәселелері

Осы Конвенцияны қолдану мен түсіндіру кезінде туындалған мәселелер Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдарының өзара келісімі бойынша шешіледі.

82-бап

Конвенцияның басқа халықаралық шарттармен қатысы

Осы Конвенция Уағдаласушы Тараптар қатысушысы болып табылатын басқа халықаралық шарттардағы ережелерін қозғамайды.

83-бап

Күшіне ену тәртібі

1. Осы Конвенция оның мемлекеттерімен қол қойылып бекітілуі тиіс. Бекітілген грамоталар осы Конвенцияның депозитарийдің функциясын орындайтын Беларусь Республикасының Үкіметіне сақтауға беріледі.

2. Осы Конвенция үшінші бекітілген грамотаны депозитарийге сақтауға берілген күннен бастап есептегенде отызыншы күні күшіне енеді. Осы Конвенция күшіне енгеннен кейін бекітілген грамотасы депозитарийге сақтауға берілген мемлекет үшін ол оның бекітілген грамотасы депозитарийге сақтауға берілген күннен бастап есептегенде отызыншы күні күшіне енеді.

84-бап

Конвенцияның қолдану мерзімі

1. Осы Конвенция оның күшіне енген күннен бастап бес жыл ішінде әрекет жасайды. Осы мерзім аяқталған соң Конвенция автоматты түрде әрбір жаңа бесжылдық кезеңге ұзартылады.

2. Әрбір Уағдаласушы Тарап депозитарийге оның әрекетінің тиісті бесжылдық кезеңі аяқталғанға дейін 12 ай бұрын бұл туралы жазбаша хабарлап, осы Конвенциядан шыға алады.

Қараңыз: «1993 жылғы 22 қаңтардағы Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек пен құқықтық қатынастар туралы конвенцияның 84-бабын және 2002 жылғы 7 қазандағы Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек пен құқықтық қатынастар туралы конвенцияның 121-бабын талқылау туралы» Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының 2024 жылғы 15 мамырдағы № 01-1/1-24 Экономикалық сотының шешімі»

85-бап

Уақыт ішіндегі қолдану

Осы Конвенцияның қолданылуы оның күшіне енгенге дейін туындаған құқықтық қатынастарға да таратылады.

86-бап

Конвенцияға қосылудың тәртібі

Ол күшіне енгеннен кейін осы Конвенцияға барлық Уағдаласушы Тараптардың келісімімен мұндай қосылу туралы депозитарийге құжаттар беру арқылы басқа мемлекеттер қосылуы мүмкін. Қосылу депозитарий осындай қосылуға келісу туралы соңғы хабарламаны алған күннен бастап отыз күн өткен соң күшіне енді деп саналады.

Осы Конвенцияға қосылғандар: Әзірбайжан республикасы 22 қыркүйек 1995 ж., Грузия - 5 ақпан 1996 ж.

87-бап

Депозитарийдің міндеттері

Депозитарий осы Конвенцияға қол қойғандар және оған қосылған мемлекеттің барлығына әрбір бекітілген грамоталарды немесе қосылуы туралы құжаты сақтауға өткізген күн, Конвенция күшіне енген күн туралы, сондай-ақ олардың басқа хабарламаларды алғаны туралы тезарада хабарлайды.

Минск қаласында 1993 жылғы 22 қаңтарда орыс тілінде бір түпнұсқа данада жасалған. Түпнұсқа дана Беларусь Республикасы Үкіметінің мұрағатында сақтаулы, ол осы Конвенцияға мүше мемлекеттерге оның расталған көшірмесін жібереді.

Әзірбайжан Республикасы үшін

/қолы/

Беларусь Республикасы үшін

/қолы/

Қазақстан Республикасы үшін

/қолы/

Қырғызстан Республикасы үшін

/қолы/

Молдова Республикасы үшін

/қолы/

Ресей Федерациясы үшін

/қолы/

Тәжікстан Республикасы үшін

/қолы/

Түркіменстан үшін

/қолы/

Өзбекстан Республикасы үшін

/қолы/

Украина үшін

/қолы/

**1993 жылғы 22 қаңтардағы Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек пен құқықтық қатынастар туралы конвенцияға хаттама
(Мәскеу, 28 наурыз 1997 ж.)**

Осы Хаттама 1999 жылғы 17 қыркүйекте күшіне енді.

Хаттама мәртебесін қараңыз

1993 жылғы 22 қаңтардағы Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек және құқықтық қатынастар туралы конвенцияға қатысушы мемлекеттер аталған Конвенцияға мынадай өзгерістер мен толықтырулар енгізуге уағдаласты:

1. 1-баптың 2-тармағы "прокуратура" деген сөзден кейін үтір арқылы "ішкі істер органдары" деген сөздермен толықтырылсын (бұдан әрі-мәтін бойынша).

2. 5 және 6-баптар мынадай редакцияда жазылсын:

«5-бап

Қатынастар тәртібі

1. Осы Конвенцияны орындау кезінде Уағдаласушы Тараптардың әділет мекемелері егер осы Конвенцияда қатынастардың өзге тәртібі белгіленбесе, бір-бірімен өздерінің орталық, аумақтық және басқа да органдары арқылы қатынас жасайды. Уағдаласушы Тараптар өздерінің тікелей қатынастарды жүзеге асыруға уәкілетті орталық, аумақтық және басқа да органдарының тізбесін айқындайды, ол туралы депозитарийге хабарлайды.

6-бап

Құқықтық көмек көлемі

Уағдаласушы Тараптар сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың заңдарында көзделген іс жүргізу мен өзге де іс-әрекеттерін орындау, оның ішінде: құжаттарды жасау және жіберу, қарау, тінту, айғақты заттарды беру, сараптамалар жүргізу, тараптардан, үшінші адамдардан, күдіктілерден, айыпкерлерден, жәбірленушілерден, куәлардан, сарапшылардан жауап алу, адамдарды іздеу, қылмыстық қудалауды жүзеге асыру, қылмыстық жауапкершілікке тарту немесе үкімді орындауды жүргізу үшін адамдарды беру, азаматтық істер бойынша сот шешімдерін, азаматтық істер бөлігіндегі үкімдерді, атқарушы жазбаларды, сондай-ақ құжаттарды тапсыру арқылы тану және орындау арқылы бір-біріне құқықтық көмек көрсетеді.».

3. 7-баптың 1-тармағының " г " тармақшасындағы:

"күдіктілер" деген сөз соңынан "айыпталушылар" деген сөзбен толықтырылсын,

"олардың атауы және орналасқан жері" деген сөздер "олардың атауы, заңды мекенжайы және/немесе орналасқан жері" деген сөздермен ауыстырылсын.

4. Конвенцияның 9-бабының 4-тармағы мынадай редакцияда жазылсын:

«4. Бір Уағдаласушы Тараптың аумағында тұратын, осы баптың 1-тармағында көрсетілген адамдарды екінші Уағдаласушы Тараптың әділет мекемесіне шақыру келмеген жағдайда, мәжбүрлеу құралдарын қолдану қаупін қамтымауға тиіс.».

5. Конвенцияның 14-бабы мынадай редакцияда жазылсын:

«14-бап

Азаматтық жағдай туралы құжаттарды және басқа да құжаттарды жіберу

1. Уағдаласушы Тараптар бір-біріне өтініш бойынша құжаттарды жіберу туралы азаматтарға хабарлай отырып, Уағдаласушы Тараптардың тікелей азаматтық хал актілерін тіркеу органдары арқылы азаматтық хал актілерін тіркеу туралы куәліктерді аудармасыз және тегін жіберуге міндеттенеді.

2. Уағдаласушы Тараптар бір-біріне сұрау салу бойынша білім, еңбек стажы туралы және сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың азаматтары мен оның аумағында тұратын өзге де адамдардың жеке немесе мүліктік құқықтарына қатысты басқа да құжаттарды аудармасыз және тегін жіберуге міндетті.».

6. 17-бап мынадай мазмұндағы сөйлеммен толықтырылсын:

«Құжаттар Уағдаласушы Тараптардың мемлекеттік тілдерінде орындалған жағдайда, оларға орыс тіліне куәландырылған аудармалар қоса беріледі».

7. 19-бап мынадай редакцияда жазылсын:

«19-бап

Құқықтық көмек көрсетуден бас тарту

Құқықтық көмек көрсету туралы өтініште егер осындай көмек көрсету сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың егемендігіне немесе қауіпсіздігіне нұқсан келтірсе не заңдарына қайшы келсе, толықтай немесе жартылай бас тартылуы мүмкін. Құқықтық көмек көрсету туралы өтініштен бас тартылған жағдайда, сұрау салған Уағдаласушы Тарап тезарада бас тарту себептері туралы хабарлайды.».

Украинаға қатысты 8-тармақ ескертпеге сәйкес қолданылады

8. Конвенция мынадай мазмұндағы 22-1 баппен толықтырылсын:

«22-1 бап

Азаматтық процеске прокурордың қатысуы туралы өтініш

Уағдаласушы бір Тараптың прокуроры басқа Уағдаласушы Тараптың прокурорына осы Уағдаласушы Тараптың сотында қозғау туралы, сұрау салған Уағдаласушы Тараптың азаматтарының құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау туралы, осындай істерді қарауға қатысуды қабылдау немесе жоғары тұрған сот инстанциясына кассациялық немесе жеке наразылық, сондай-ақ осындай істер бойынша сот қаулыларын қадағалау тәртібінде наразылық беру туралы өтінішпен жүгінуге құқылы.».

9. 32-бап мынадай редакцияда жазылсын:

«32-бап

Ата-аналар мен балалар арасындағы құқықтық қатынастар

1. Ата-аналар мен балалардың құқықтары мен міндеттері, соның ішінде балаларды асырау бойынша ата-аналардың міндеттері аумағында олардың тұрақты ортақ тұрғылықты жері бар Уағдаласушы Тараптың заңдарымен белгіленеді, ал, ата-аналар мен балалардың тұрақты ортақ тұрғылықты жері болмағанда олардың құқықтары мен міндеттері бала азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың заңдарымен белгіленеді.

Алимент міндеттілігі жөніндегі талапкердің талабы бойынша бала аумағында тұрақты өмір сүретін Уағдаласушы Тараптың заңдары қолданылады.

2. Кәмелетке толған балалардың ата-аналардың пайдасына алименттік міндеттемелері, сондай-ақ басқа отбасы мүшелерінің алименттік міндеттемелері аумағында олардың ортақ тұрғылықты жері болған, Уағдаласушы Тараптың заңдарымен белгіленеді. Ортақ тұрғылықты жері болмаған кезде, осындай міндеттемелер талапкер азаматы болып табылатын Уағдаласушы Тараптың заңдарымен белгіленеді.

3. Ата-аналар мен балалар арасындағы құқықтық қатынастар туралы істер бойынша, заңдары осы баптың 1 және 2-тармақтарына сәйкес қолдануға жататын Уағдаласушы Тараптың соты құзыретті.

4. Балаларды тәрбиелеуге байланысты істер бойынша соттардың шешімдерін орындау аумағында бала өмір сүретін Уағдаласушы Тараптың заңдарымен белгіленген тәртіпте жүргізіледі.

5. Уағдаласушы Тараптар жауапкер басқа Уағдаласушы Тараптың аумағында деген негізгі болғанда, және сотпен оны іздестіруді жариялау туралы ұйғарым шығарылғанда, алименттерді өндіру туралы жауапкерді іздеуде бір-біріне көмек көрсетеді.».

10. Конвенцияның IV бөлімінің атауы мынадай редакцияда жазылсын:

«IV бөлім. Қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек және құқықтық қатынастар».

11. Конвенцияның IV бөлімінің III бөлігінің атауы мынадай редакцияда жазылсын:

«III бөлім. Қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек және құқықтық қатынастар туралы арнайы ережелер».

12. 58-баптың 1-тармағы мынадай редакцияда жазылсын:

«1. Ұстап беру туралы талап мынадай мәліметтерді қамтуы тиіс:

а) сұрау салған және сұрау салынған мекеме атауы;

б) әрекеттің іс жүзіндегі жағдайларын сипаттау және осы әрекетті қылмыс деп тану негізінде алған сұрау салған Уағдаласушы Тараптың заңының мәтіні, осы заңда көзделген жаза шарасы көрсетілген;

в) ұстап берілуге тиіс адамның тегі, аты, әкесінің аты, туған жылы, азаматтығы, тұратын немесе орналасқан жері, мүмкіндігінше сыртқы түрінің сипаттамасы, суреті, саусақтарының таңбалары мен оның жеке басы туралы басқа да мәліметтер;

г) қылмыспен келтірілген залал мөлшері туралы деректер.».

13. 60-бап мынадай редакцияда жазылсын:

«60-бап

Іздеу және ұстап беру үшін қамауға алу

Сұрау салынған Уағдаласушы Тарап ұстап беру туралы талапты алғаннан кейін ұстап беруді жүргізу мүмкін емес жағдайларды қоспағанда, ұстап беру талап етіліп отырған адамды іздеуге және қамауға алуға тез арада шаралар қабылдайды.».

14. Конвенция мынадай мазмұндағы 61-1 және 61-2 баптармен толықтырылсын:

«61-1 бап

Ұстап беру туралы талапты алғанға дейін адамға іздеу салу

1. Уағдаласушы Тараптар сұрау салынған Уағдаласушы Тараптың аумағында жүр деп болжауға негіздер болған жағдайда, оны ұстап беру туралы талапты алғанға дейін тапсырма бойынша адамға іздеу салуды жүзеге асырады.

2. Іздеу салуды жүзеге асыру туралы тапсырма 7-баптың ережелеріне сәйкес жасалады және онда адамның орналасқан жерін анықтауға мүмкіндік беретін кез келген басқа ақпаратпен қоса іздеу салынып отырған адамды барынша толық сипаттау, бұл адамды ұстап беру туралы талаптың берілетіндігі көрсетіліп, қамауға алу туралы өтініш болуға тиіс.

3. Іздеу салуды жүзеге асыру туралы тапсырмаға құзыретті органның қамауға алу туралы шешімнің не заңды күшіне енген үкімнің куәландырған көшірмесі, жазаның өтелмеген бөлігі туралы мәліметтер, сондай-ақ сурет және саусақтарының бедері (егер бұлар болса) қоса берілуі тиіс.

4. Іздеудегі адамды қамауға алу немесе іздеудің басқа нәтижесі туралы сұрау салған Уағдаласушы Тарапқа тез арада ақпарат беріледі.

61-2 бап

Қамауда ұстау мерзімін есептеу

Осы Конвенцияның 60, 61, 61-1 баптарының ережелеріне сәйкес қамауға алынған адамды қамауда ұстау уақыты, ол берілген жағдайда, осы адам берілген Уағдаласушы Тараптың заңнамасында көзделген қамауда ұстаудың жалпы мерзіміне есептеледі.»

15. 62-бап мынадай редакцияда жазылсын:

«62-бап

Ұсталған немесе қамауға алынған адамды босату

1. 61-баптың 1-тармағына және 61-1 бапқа сәйкес қамауға алынған адам, егер Сұрау салған Уағдаласушы Тарапқа осы адамды босату қажеттілігі туралы хабарлама келіп түссе не оған қоса берілген 58-бапта көзделген барлық құжаттармен бірге ұстап беру туралы талапты сұрау салынатын Уағдаласушы Тарап қамауға алынған күннен бастап қырық күн ішінде алмаса, босатылуға тиіс.

2. 61-баптың 2-тармағына сәйкес ұсталған адам, егер оны қамауға алу туралы өтініш 61-баптың 1-тармағына сәйкес ұстау үшін заңнамада көзделген мерзім ішінде келіп түспесе, босатылуға тиіс.»

16. Конвенция мынадай мазмұндағы 67-1 баппен толықтырылсын:

«67-1 бап

Қайтадан ұстау немесе қамауға алу

59-баптың 2-тармағына, 62-баптың 1 және 2-тармақтарына және 67-бапқа сәйкес адамды босату кейіннен ұстап беру туралы талап алған жағдайда, талап етілген адамды ұстап беру мақсатында оны қайтадан ұстауға және қамауға алуға кедергі келтірмейді.».

17. 70-баптың 1-тармағы "екінші Уағдаласушы Тарапқа берілген" деген сөздерден кейін "немесе уақытша берілген" деген сөздермен толықтырылсын.

18. 71-бап "беруге байланысты" деген сөздерден кейін "немесе уақытша беруге" деген сөздермен толықтырылсын.

Украинаға қатысты 19-тармақ ескертпеге сәйкес қолданылады
19. Конвенция мынадай мазмұндағы 76-1 баппен толықтырылсын:

«76-1 бап

Үкімдерді тану

Адамды аса қауіпті рецидивист деп тану туралы, шартты түрде соттауға, қылмысты қайта жасау және үкімді орындауды кейінге қалдыруға немесе шартты түрде мерзімінен бұрын босатуға байланысты міндеттерді бұзу фактілерін анықтау туралы мәселелерді шешу кезінде Уағдаласушы Тараптардың әділет мекемелері бұрынғы КСР Одағының және оның құрамына кірген одақтас республикалардың соттары (трибуналдары), сондай-ақ Уағдаласушы Тараптардың соттары шығарған үкімдерді тани алады және ескере алады.»

20. Конвенция мынадай мазмұндағы 78-1 баппен толықтырылсын:

«78-1 бап

Қамауда отырған немесе бас бостандығынан айыру түріндегі жазасын өтеп жүрген адамды уақытша беру

1. Қамауда отырған немесе басқа Уағдаласушы Тараптың аумағында бас бостандығынан айыру түріндегі жазасын өтеп жатқан адамнан куә немесе жәбірленуші ретінде жауап алу, сондай-ақ оның қатысуымен басқа тергеу әрекетін жүргізу қажет болған кезде бұл адам азаматтығына қарамастан, мүдделі Уағдаласушы Тараптың негізді өтініші бойынша сұрау салынатын Уағдаласушы Тараптың Бас прокурорының (прокурорының) шешімімен оны қамауда ұстау және белгіленген мерзімде қайтару шартымен уақытша берілді.

2. Осы баптың 1-тармағында көрсетілген адамды уақытша беру туралы өтініш 7-баптың ережелеріне сәйкес жасалады және осы адамның сұрау салған Уағдаласушы Тарапта болуы қажет уақытты көрсетуді қамтуға тиіс.

3. Осы баптың 1-тармағында көрсетілген адамды уақытша беру:

а) егер оның мұндай беруге келісімі алынбаса;

б) сұрау салынатын Уағдаласушы Тараптың аумағында оның алдын ала тергеуге немесе сот талқылауына қатысуы қажет болған жағдайда;

в) егер мұндай беру осы адамды қамауда ұстаудың немесе бас бостандығынан айыру түріндегі жазасын өтеудің белгіленген мерзімдерін бұзуға әкеп соғуы мүмкін болса, жүргізілмейді.

4. Осы баптың 1-тармағында көрсетілген адамға 9-баптың 1-тармағында көзделген кепілдіктер қолданылады.»

Украинаға қатысты 21-тармақ ескертпеге сәйкес қолданылады

21. Конвенцияның 80-бабы мынадай редакцияда жазылсын:

«80-бап

Қарым-қатынастың ерекше тәртібі

Ұстап беру және қылмыстық қудалау мәселелері бойынша қатынастарды Уағдаласушы Тараптардың бас прокурорлары (прокурорлары) жүзеге асырады.

Прокурордың (соттың) санкциясын талап ететін іс жүргізу және өзге де әрекеттерді орындау мәселелері бойынша қатынастарды прокуратура органдары Уағдаласушы Тараптардың бас прокурорлары (прокурорлары) белгілеген тәртіппен жүзеге асырады.»

Осы Хаттама ратификациялауға жатады және жоғарыда көрсетілген Конвенцияның 83-бабында көзделген тәртіппен күшіне енеді.

Осы Хаттамаға ол күшіне енгеннен кейін барлық Уағдаласушы Тараптардың келісімімен осындай қосылу туралы құжаттарды депозитарийге беру арқылы басқа мемлекеттер қосыла алады. Қосылу депозитарий осындай қосылуға келісім туралы соңғы хабарды алған күннен бастап 30 күн өткен соң күшіне енген болып есептеледі.

Мәскеу қаласында 1997 жылғы 28 наурызда орыс тілінде бір түпнұсқа данада жасалды. Түпнұсқа дана Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының Атқарушы Хатшылығында сақталады, ол осы Хаттамаға қол қойған әрбір мемлекетке оның куәландырылған көшірмесін жібереді.

**Әзірбайжан Республикасы үшін Молдова Республикасы үшін / Қолы // Қолы /
Армения Республикасы үшін Ресей Федерациясы үшін / Қолы // Қолы / Беларусь
Республикасы үшін Тәжікстан Республикасы үшін / Қолы // Қолы / Грузия үшін
Түркіменстан үшін / қолы / Қазақстан Республикасы үшін Өзбекстан Республикасы
үшін / Қолы // Қолы / Қырғыз Республикасы үшін Украина үшін / қолы // қолы /**

1993 жылғы 22 қаңтардағы Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша
құқықтық көмек пен құқықтық қатынастар туралы конвенция хаттамасына Украинаның
ескертпелері

8-тармаққа "Украина 22-1-баптарды орындау бойынша міндеттемелерді орындауды
қолданыстағы ұлттық заңнама аясында ғана қабылдайды";

19-тармаққа «Украина адамды аса қауіпті рецидивист деп тану туралы, қайта қылмыс
жасау фактісін анықтау және шартты түрде соттауға, үкімнің орындалуын кейінге
қалдыруға немесе шартты түрде мерзімінен бұрын босатуға байланысты міндеттемелерді
бұзу туралы мәселелерді шешу кезінде Уағдаласушы Тараптардың соттары шығарған
үкімдерді тану және ескеру міндеттемесін қабылдамайды»;

21-тармаққа "Украина Конвенцияның 80-бабының бірінші бөлігінде көзделген
тәртіппен Конвенцияның 80-бабының екінші бөлігінде көрсетілген іс жүргізу және өзге де
әрекеттерді орындау мәселелері бойынша қатынастарды жүзеге асыруға міндеттенеді".

Украина Президенті

/ қолы / Л.Д. Кучма